

Hoe doen andere gemeenten het?

De werkgroep heeft een aantal gemeenten van vergelijkbare grootte onderzocht. Deze gemeenten kwamen op basis van 'toeval' in beeld. Met name in Amersfoort is men al jaren bezig duidelijke kaders en spelregels te formuleren en hanteren. In alle gemeenten blijkt het een proces te zijn, dat regelmatig bijstelling en doorontwikkeling behoeft. Zo zien wij het ook in Zwolle voor ons.

Amersfoort: Starten voor de start

Bronnen:

- *Participatie en inspraak in Amersfoort, uitgangspunten, spelregels en afwegingsinstrumentarium, maaart 2009 (3065963)*
- *Raadsinformatiebrief 26 januari 2017 (5426914)*

Website gemeente: <https://www.amersfoort.nl/bestuur-en-organisatie/to/uw-invloed-1.htm>

Sinds 2009 werkt de gemeente Amersfoort met een uitgebreide handreiking over de manier waarop men participatie en inspraak wil organiseren. De gemeente stelde zich tot doel de plannen én het proces om daar te komen beter te maken. Uitgangspunt voor een effectief participatietraject is "dat participanten aan het begin van een proces weten waar ze aan toe zijn. Duidelijk moet zijn waaraan ze kunnen deelnemen, wat het doel is van hun inzet, hoe het participatieproces wordt ingericht en wat de mate van invloed is die zij kunnen uitoefenen." Er werden op basis daarvan 8 spelregels geformuleerd:

1. De gemeente beoordeelt bij plannen vooraf in hoeverre er mogelijkheden voor participatie zijn. De gemeente organiseert geen participatieproces als er nauwelijks iets te beïnvloeden valt voor inwoners. In dat geval volgt wel informatie.
2. De gemeente legt vooraf de voorwaarden voor participatie (zoals voor rolverdeling, tijd, geld) vast in een voor inwoners begrijpelijke startnotitie.
3. De gemeente zorgt dat inwoners op tijd (tenminste 1 week van tevoren) kunnen beschikken over alle informatie die zij nodig hebben en biedt deze op verschillende manieren aan.
4. Participatie betekent voor de gemeente ook: een open en attente houding, serieus luisteren naar wat inwoners te zeggen hebben en zoeken naar mogelijkheden.
5. De gemeente gebruikt begrijpelijke taal.
6. Wanneer er tussentijds wijzigingen optreden, dan laat de gemeente dit vroegtijdig aan inwoners weten.
7. De gemeente nodigt inwoners tijdig (tenminste 2 weken van tevoren) uit voor bewonersavonden en organiseert deze bij voorkeur in de wijk.
8. De gemeente informeert betrokkenen over de uitkomst van het participatietraject, de besluitvorming en het vervolg.

Halverwege 2016 voegde de gemeenteraad daar een element aan toe: "Starten voor de start". "Vanuit de insteek dat we samen de stad maken, willen we zo vroeg mogelijk in gesprek zijn met inwoners, ondernemers en andere betrokkenen over nieuw op te starten trajecten zoals een project of

beleidsopgave. (...) De vorm kan variëren van een aantal gesprekken tot een grote bijeenkomst.” Men start met een actorenanalyse (wie heeft welk belang), die samen met betrokkenen wordt opgesteld. “Bij de actorenanalyse is het ook goed om te verkennen welke rolverdelingen mogelijk zouden zijn. Zijn er misschien bewoners of organisaties die een actieve rol willen vervullen in dit project of al veel energie hebben op het onderwerp? Wie is eigenaar van het eindproduct? Waarover gaat de gemeenteraad een besluit nemen en waarover niet?” “In alle gevallen vinden wij het als wij met groepen inwoners in gesprek gaan, belangrijk om helder te zijn over wat zij daarvan mogen verwachten.”

“Aan de hand van de actorenanalyse bespreken we vervolgens ook welke procesaanpak het beste zou passen bij het project of de beleidsopgave. Als er in de stad veel actoren zijn met energie op het onderwerp, kan wellicht het beste gekozen worden voor een netwerkbenadering of co creatie. Als het een wettelijke taak van de gemeente betreft, is het wellicht goed om zelf de trekkersrol te vervullen. Het bewust kiezen van een procesaanpak maakt duidelijk welke rol bestuurders, ambtenaren en inwoners hebben in het proces.”

‘Starten voor de start’ komt voort uit een in 2015, op verzoek van het college, gestarte gemengde werkgroep (bestaande uit raadsleden, bewoners en ambtenaren) burgerparticipatie.

Januari 2017 presenteerde het college de eerste ervaringen met ‘Starten voor de start’. Onderstaand schema vormt sindsdien uitgangspunt van de werkwijze.

Type beleid of projecten	Wie stelt kaders en spelregels vast	Voorbeelden
Grote projecten en beleidstrajecten, waarover de raad besluiten neemt	Gemeenteraad	Pilot Omgevingsplan Cultuurvisie
Projecten of beleidstrajecten waarover het college besluiten neemt	College en college informeert de gemeenteraad	Project Bisschopsweg Aanpak speelruimtekaarten
Kleine projecten of processen, reguliere werkwijze	Geen formeel besluit, maar afstemming met wethouder en/of ambtelijk opdrachtgever	Vervanging speeltoestellen Kleine herinrichtingsprojecten

Tilburg: blijven nadenken hoe initiatieven uit de stad op te pakken

Bronnen:

- *Raadsvoorstel: Eén proces voor (burger)initiatieven, 14 december 2015*
- *Evaluatie proces initiatieven, 3 juli 2017*

Website gemeente: <https://www.tilburg.nl/stad-bestuur/bestuur/initiatieven-en-participatie/>

In 2015 kende de gemeente twee formele ingangen voor burgerinitiatieven, de verordening Burgerinitiatieven en het aanjaagfonds burgerparticipatie. Dat jaar is de werkwijze aangepast en

vervolgens in 2017 geëvalueerd. Het gaat hier alleen om burgerinitiatieven, niet om (beleids)voornemens van de gemeente zelf. Bevindingen als het gaat om de behandeling van een initiatief zijn samengevat de volgende:

1. Ook al is er één contactpersoon aangewezen, dan loopt het nog steeds niet altijd goed. De contactpersoon verandert gedurende het proces in sommige gevallen. Dit zorgt voor verwarring bij de initiatiefnemer.
2. In een aantal gevallen pakt de gids de communicatie op, omdat het anders niet goed loopt. In feite zou elke medewerker die een burgerinitiatief in behandeling heeft er zelf voor moeten zorgen dat het proces naar tevredenheid verloopt en zelf op een heldere manier moeten communiceren/terugkoppelen naar de initiatiefnemer.
3. Intake/vraagformulering: in een aantal gevallen blijkt de vraag van de initiatiefnemer uiteindelijk toch anders te zijn, dan de vraag waarmee hij of zij binnenkomt. Er moet meer aandacht komen voor het intakegesprek, om de vraag goed helder te krijgen. De volgende twee vragen moeten centraal staan bij een intakegesprek: wat is het initiatief? En wat vraagt de initiatiefnemer van de gemeente?
4. Duur van de behandeling van initiatieven: duurt in een aantal gevallen nog steeds te lang. Het op de hoogte houden van de voortgang behoeft soms nog verbetering.

De gemeente ontwikkelde een praatplaat, die door ambtenaren gebruikt wordt om de vraag te beantwoorden hoe om te gaan met een concreet initiatief uit de stad. Participatie is daar een onderdeel van. “Stel steeds de inwoners en ondernemers centraal en ga met hen in gesprek. Zoek tijdig mensen op die vanuit verschillende achtergronden en expertises mee kunnen denken.” De gemeente kiest, afhankelijk van het initiatief, een van de volgende rollen: verbieden, reguleren, regisseren, stimuleren, faciliteren, loslaten.

Enschede: Rekenkameronderzoek

Bronnen:

- *Rekenkamercommissie Enschede, ‘Participatie in Enschede’, 23 maart 2017*
- *‘De Enschedese aanpak’, 16 november 2017*

De Enschedese rekenkamercommissie ontwikkelde een checklist met vragen en beveelt aan een standaard paragraaf op te nemen in de raadsvoorstellen voor besluitvormingsprocessen waarin participatie een rol speelt. De checklist:

Doel van participatie:

- Is duidelijk wat het doel is van participatie?
- Gaat het om informeren en draagvlak creëren of benutten van kennis en hulpbronnen van buiten?
- Hoever wil de raad en het college het vaststellen en uitvoeren van beleid uit handen geven?
- Is duidelijk hoe burgerparticipatie zich verhoudt tot de reguliere besluitvorming?

Onderwerp:

- Hoeveel ruimte is er voor keuzes voor de gemeente en voor burgers?
- Welke impact heeft een besluit op de directe leefomgeving van mensen?
 - Is het onderwerp makkelijk uit te leggen en te begrijpen?
- Is duidelijk wat de geografische reikwijdte is van een onderwerp?

Stakeholders:

- Welke partijen hebben rond een onderwerp macht, belangen of legitimiteit?
 - Wie hebben met elkaar contact over het onderwerp?
- Hoe divers en tegengesteld zijn de voorkeuren van stakeholders?
 - Wie zijn ambassadeurs onder de stakeholders?

Communicatie:

- Is er een communicatiestrategie, passend bij doel, onderwerp en stakeholders?
 - Is er een duidelijk communicatieplan?
- Is er voldoende menskracht voor communicatie?
- Is er voldoende kennis van nieuwe digitale communicatiemiddelen?

Na het recente besluitvormingstraject rond het asielzoekerscentrum heeft de gemeente een waaier laten ontwikkelen “voor processen met een grote maatschappelijke impact”. Met de waaier wordt het proces doorlopen van beleid, besluit, uitvoering, evaluatie en de basis op orde. Er zijn een aantal elementen vergelijkbaar als het door de Zwolse werkgroep ontwikkelde kwartet.

www.raad053.nl/stukken/9867/1/pdf.pdf